

Sámi skuvlahistorjá

Maid mii diehtit ja maid mii eat dieđe

Logaldallan Sámi allaskuvllas 09.11.16

Manne muitalit sámi skuvlahistorjá ?

Skuvla badjel čuođi jagi eiseválddiid váldoneavvu jávkahit sámegiela ja sámi kultuvrra.

Mo dat lea váikkuhan ja vahágahtán:

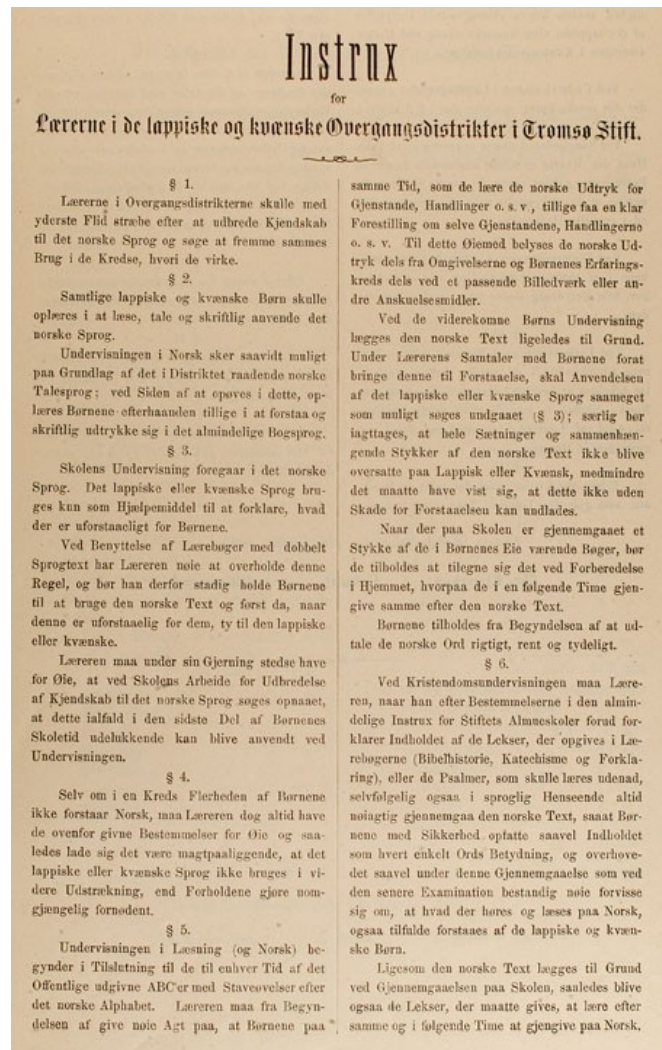
- sámegiela ja sámi kultuvrra?**
- eankilolbmuid eallima, vejolašvuodaid bargoeallimis ja servodagas, iešluohttámuša, identitehta ja psyhkalaš dili?**
- gaskavuoda sámiid ja eanetlohkoálbmoga gaskkas?**

Dát lea leamaš unnán dokumenterjuvvon.

Sámi skuvlahistorjá-prošeavttain leat geahččalan buoridit dili, muhto ollu bargu báhcá ain.

Sámi skuvlahistorjjá gáldut

- Girjjit, áigečállagat ja aviissat
- Almmolaš ja priváhta arkiivvat
- Ovddeš oahppit, oahpaheaddjit ja váhnemat mitalit
- Govat
- Jietnabáttit ja filmmat

Almmuheapmi

GIRJI: 6 girjji, 240
artihkkala

INTERNEAHTTA -

<http://skuvla.info>

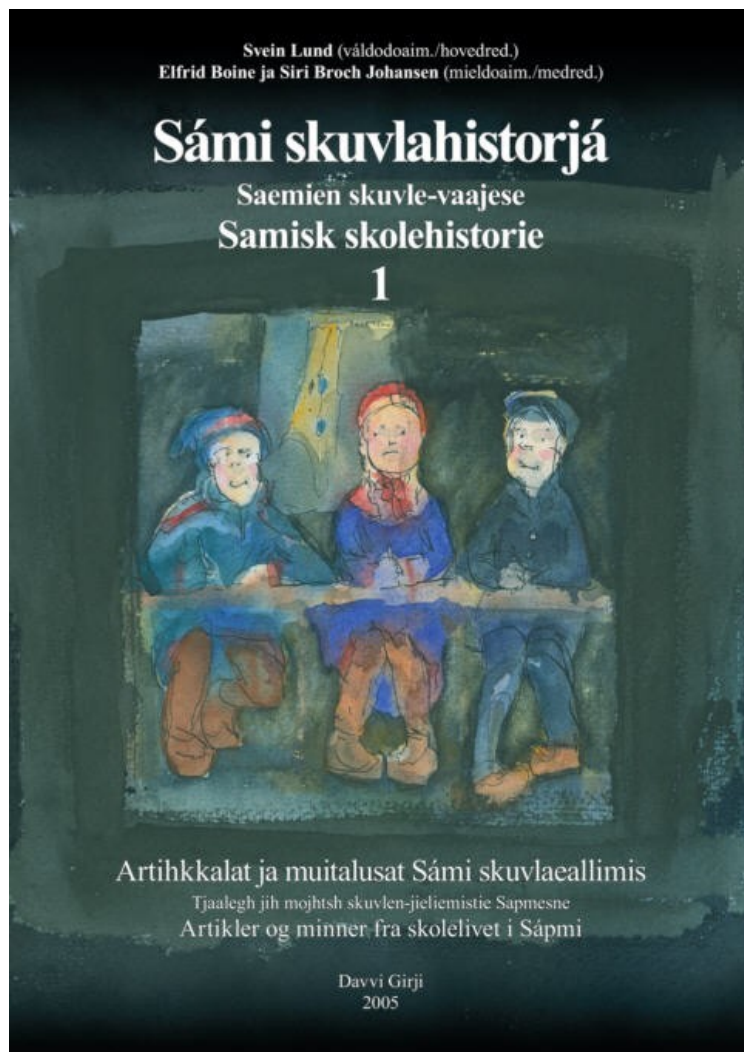
Visot girjjiin + 240
lassiartihkkala,
girjjálašvuodalistu ...

AVIISA: 36 artihkkala

LOGALDALLAMAT

Sámi skuvlahistorjá - 1 (2005)

- **Artihkkalat dáruiduhttima, girku ja mássan oahpu birra**
- **Oahppit, oahpaheaddjit, internáhtabargit ja váhnemat mitalit**
- **Miehtá Norgga bealde Sámis: Deanus, Guovdageainnus, Kárašjogas, Álttás, Muosáin, Návuonas, Gáivuonas, Skániin ja Aarbortes.**

Buolbmága/Sirpmá oahpaheaddjit muitalit dáruiduhttináiggis

**5 oahpaheaddji Lulli-Norggas
muitalit 1947-62**

**Eai máhttán ohppiid giela,
issoras váttis leat
oahpaheaddjin**

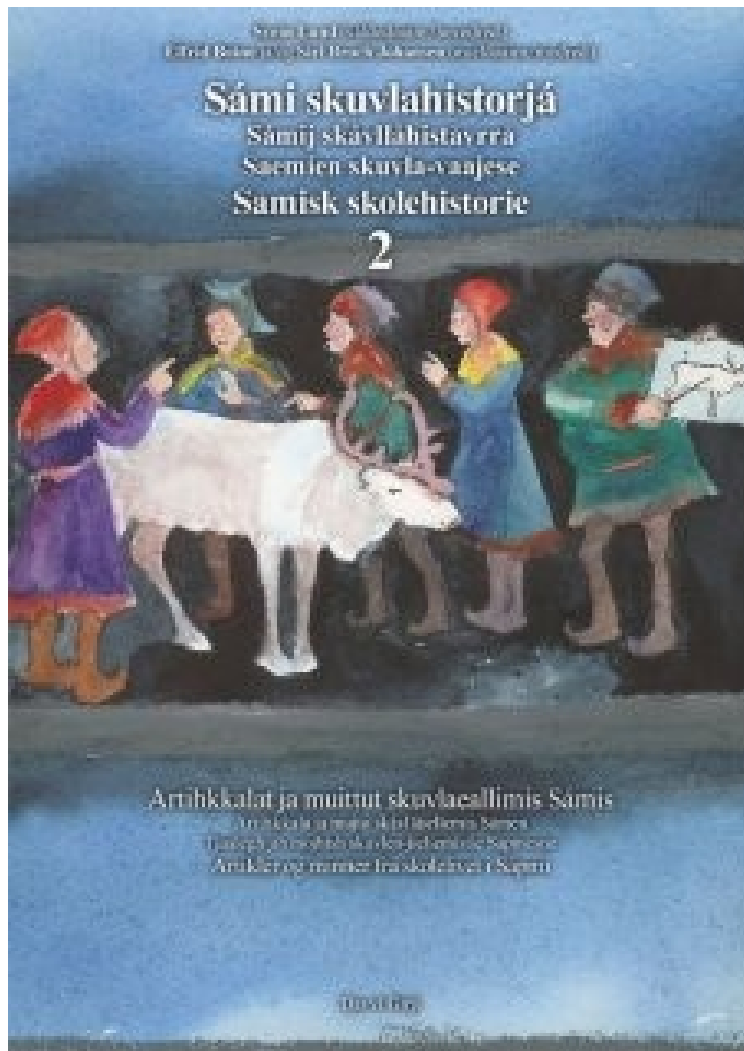
**Vuostalaste dáruiduhttima
politiikkas, muhto dahke
bargguset skuvllas**

**Sin oahppit eai ipmirdan ahte
ledje dáruiduhttima vuostá**

**Buot dáid oahpaheaddjit
gávnnaimet Lulli-Norggas.
Jearahallamat ovttas iežaset
čállosat.**

Sámi skuvlahistorjá 2 (2007)

- Boazodoalloskuvla ja sámi joatkkaskuvllat
- Vuodđoskuvlamuitalusat: Deatnu, Máttá-Várjjat, Kárášjohka, Davvenjárga, Láhppi, Ráisa, Gáivuotna ja Divtasvuodna
- Sámi oahpahusráđđi, skuvladirektevra ja departemeanta

Sámi vai dáža joatkkaskuvla?

**Sámi joatkkaskuvlla ja
boazodoalloskuvlla historjá
1952-2007**

**Álggus: Sámi sisdoallu ja
sámegiella fágan**

**1960-logus: Standardiseren =
dáruiduhttin**

**1980-logus:
Geahččaladdanskuvlan,
nannii sámegiela ja sámi
fágaid**

**1994: Guovddáš ođastus -
mánnga ceahki
maŋosguvlui**

Sámi skuvlahistorjá 3 (2009)

- Mánáidgárddit:
Unjárga, Deatnu,
Karášjohka, Romsa,
Skánit, Divtasvuodna,
Snåase ja Oslo
- Vuodđoskuvla:
Máze, Davvesiida,
Fálesnuorri, Áknjoluokta,
Loabát
- Gielladili birra

Mánáidgárddit – sámegiela boahhteáigi

**Iskan 8 sámi
mánáidgárddi – davvi,
julev ja lulli**

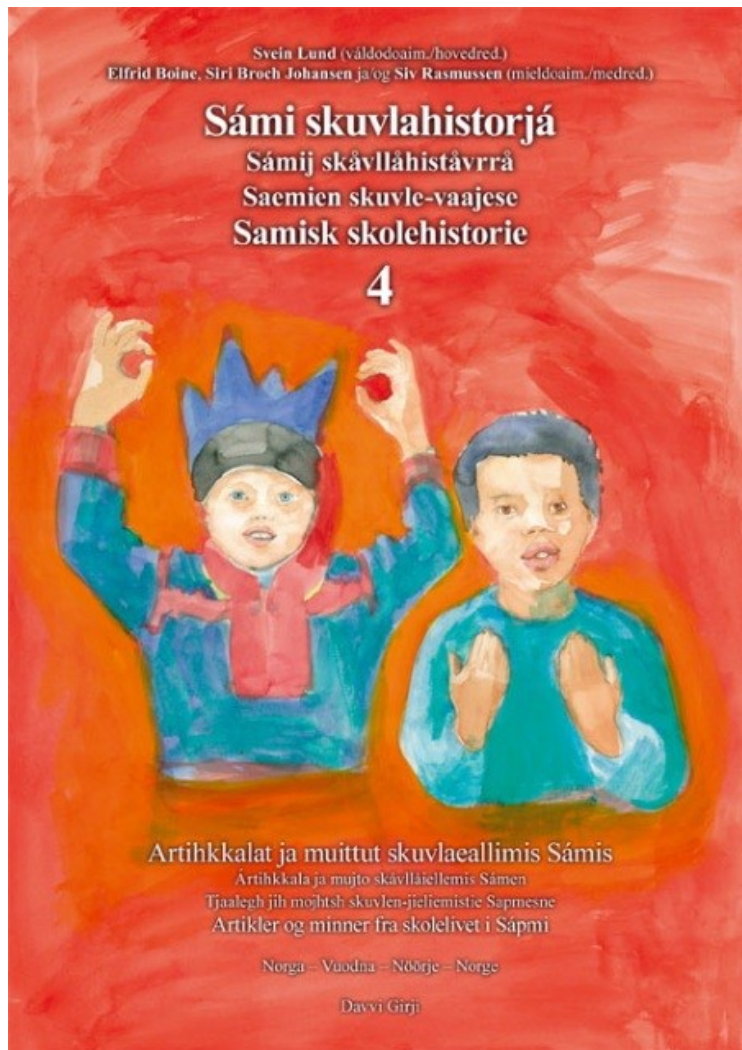
**Mo váhnemat leat ráhcan
vai oažžut sámegiel
mánáidgárddiid**

**Hui dehálaš
julevsámegillii**

**Skánit: «Kultuvralaččat
lihkostuvvan, gielalaččat
ii»**

Sámi skuvlahistorjá 4 (2010)

- Dáruiduhttima bealis ja vuostá, 1750-1935
- Vuodđoskuvla:
Deatnu, Unjárga,
Hámmárfeasta, Muosát,
Bájjddár, Engerdal
- Erenoamášoahpahus

Čázetnjunit Hámmárfeastta skuvlahistorjjás

1727; "Dološ áiggiin orro sámit"

1800-logus: Báikkálaš sámi oahpaheaddjit

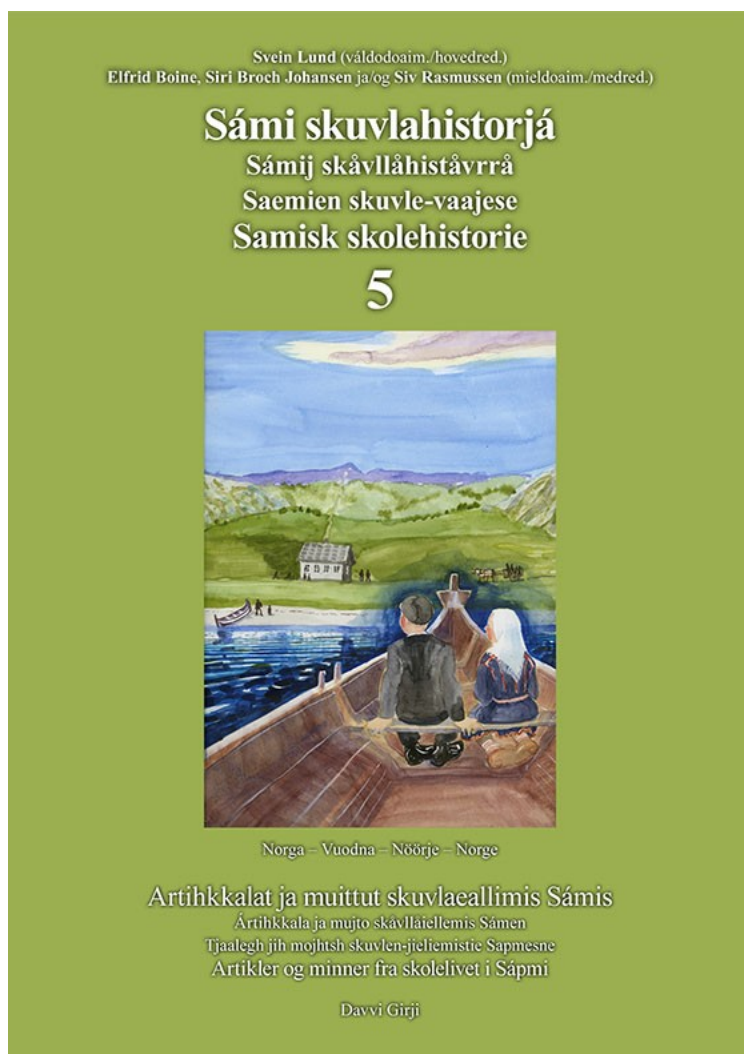
1902: 4 áibbas sámegielat skuvlabiire

1914: "Dárvanan hui čávga sámegillii"

1930-logus: Ain sámegielat mánát

2008: Skuvlahoavda: Sámi gullevašvuohta unna čuoggaš Hámmárfeasttas, ii lean dehálaš suohkanii.

Sámi skuvlahistorjá 5 (2011)

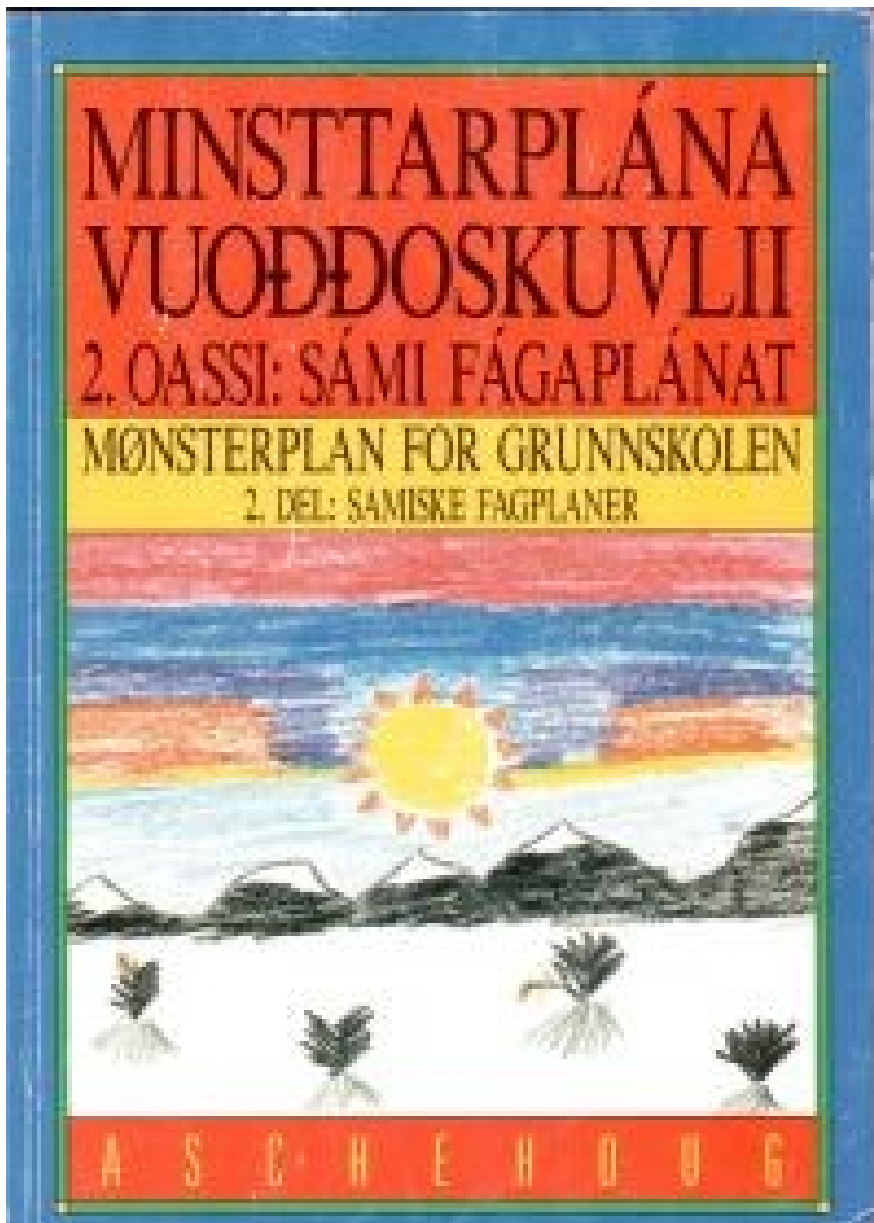
Oahppoplánát ja oahppoplánariiddut

Soahti ja ođđasishuksen

Joatkkaskuvla:
Karášjohka, Guovdageaidnu,
Girkonjárga, Ráisa, Hábmir

Vuodđoskuvla:
Gáŋgaviika, Porsáŋgu,
Guovdageaidnu, Skánit,
Áhkkanjárga, Bálát, Gaale,
Aarporte ja Snåase

Sámi oahppoplánat ja eará oahppoplánat

Ovdal 1974 eai namuhan
oahppoplánat sámiid
oppanassiige

1974-87: Oktasaš oahppoplánat –
oalle ollu sámiid birra

1987: Sierra sámi fágaplánat –
unnit go ovdal sámiid birra
earáide

1997: Sámi oahppoplána
buohkaide sámegiela
hálddašanguovllus – riidu
erenomážit Deanus ja Gáivuonas

Leat go sámi oahppoplánat sámi
plánat vai dáža variantat?

Sámi skuvlahistorjá 6 (2013)

Svein Lund (váldodoaim./hovedred.)
Elfrid Boine, Siri Broch Johansen ja/og Siv Rasmussen (mielddoaim./medred.)

Sámi skuvlahistorjá

Sámij skávláhistávrrá

Saemien skuvle-vaajese

Samisk skolehistorie

6

Norga – Vuodna – Nöörje – Norge

Artihkkalat ja muittut skuvlaeallimis Sámis

Ártihkkala ja muhto skávláiellemis Sámen

Tjaalegh jih mojtsh skuvlen-jieliemistie Sápmesne

Artikler og minner fra skolelivet i Sápmi

Davvi Girji

- Allaskuvla, universitehta
- Vuodđoskuvla (ee. Áltá, Romsa, julevsápmi, Oslo)
- Historjjálaš dokumeanttat 1945–70
- Giellaguovddážat
- Álbmotallaskuvla
- Gáiddusoahppu
- Oahpaheaddjisearvvit

li fal dušše dábalaš skuvllas

Giellaguovddážiid
historjá

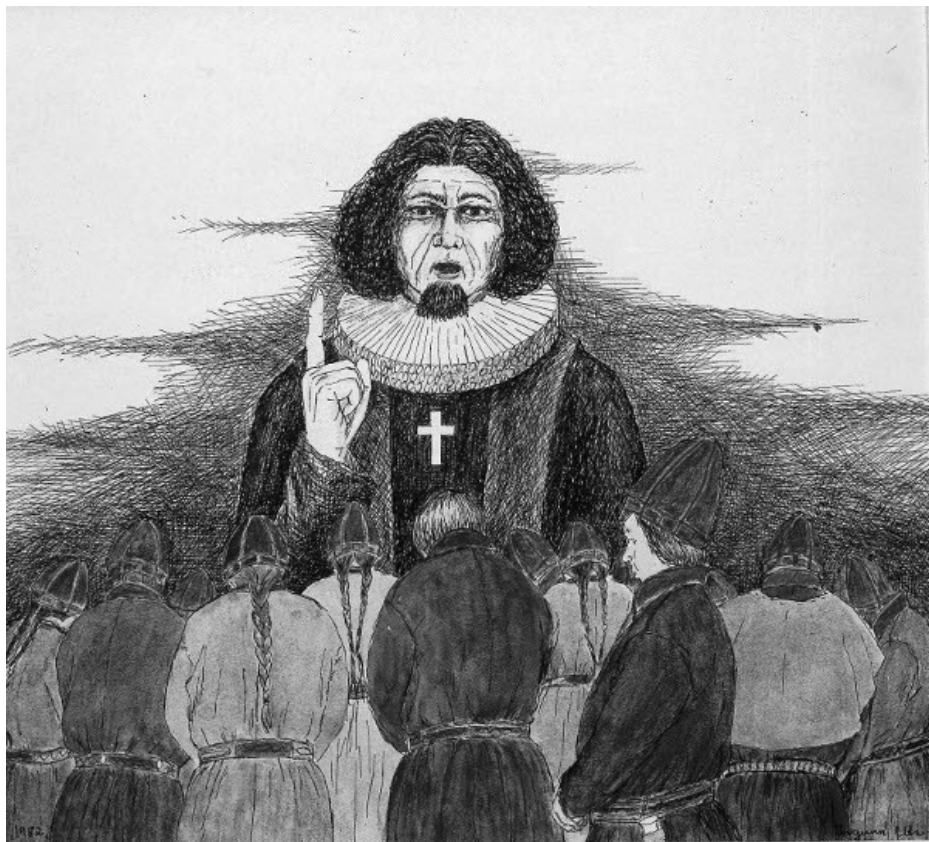
Oahppoprošeakta
«Eatnis mánnái»

Giellakurssat

Álbmotallaskuvllat

Miššuvdnaáigodat

Oahpahusa váldoulbmil:
Bestojupmi

Skuvlla deháleamos fága:
Risttalašvuohta

Sierra skuvlavuogádat
sámiide 1715-1808

Muhtin muddui oahpahus
sámegillii

Muhtin sámít ohppe lohkat
ja čállit sámegillii

Riidu miššuvnna ja
girkohálddahus gaskka

Dáruiduhhttináigodat

Oahpahusa ulbmil:

Gielalaš ja kultuvrralaš assimileren
Skuvlla deháleamos fága: Dárogiella
Sámegiella gildojuvvon dahje headis
veahkegiellan

Internáhtat: Dárogiel biras, botket
oktavuođa sámi kultuvrrain

Vuostálastin:

Váhnemat, oahpaheaddjit, girku

Ideologalaš váikkuhus:
Sámit masse jáhku iežaset gillii ja
kultuvrii

Dohkkehanáigodat

**Oahpahusa ulbmil: Máhttu
buohkaide**

**Sámegiela pedagogalaš
veahkkeneavvun**

**Dađistaga: Sámegiella ja
kultuvra árvun**

Sámegiella sámegielaigiidda

**Sámegiella nubbin giellan
dážaide sámegielat guovlluin**

**Vuostálastin: Mánngas
háliidedje joatkit
dáruiduhttima**

Ealáskahttináigodat (?)

**Ulbmil: Jorgalit
dáruiduhttima**

**Sámegiella nubbingiellan
sámi ohppiide dárogielat
guovlluin**

**Oahppit galget šaddat
doaibmi guovttegielagin ja
sámegiela geavaheaddjin**

**Giellaguovddáš,
giellabeassi, jna.**

Duohtavuohta vai niehku?

Sámi skuvlahistorjá ruhtadeapmi

Geat leat dorjon?

Sámediggi (6x)

Fritt Ord (6x)

Norsk kulturfond (5x)

Lærebokutvalget for høgere
utdanning (3x)

3 suohkana

4 fylkkagiellada

2 fylkkamánni

3 allaskuvlla

Bargodepartemeanta (1x)

Sámi joatkkaskuvllaide stivra (1x)

Norsk faglitterær forfatter- og
oversetterforening (6x)

Sámi fágagirjjálaš čálliid- ja
jorgaleddjiidsearvi

Geat leat hilgon buot ohcamiid?

Máhttodepartemeanta (6x)

Oahpahusdirektoráhta (6x)

Geat leat biehttalan deaivvadit minguin?

Máhttodepartemeanta (3x)

Maid vel berre bargat?

- Diedut ohppiide, oahpaheddjiide, eiseválddiide
- Ruotša, Suopma, Ruošša
- Oahpponeavvohistorjá
- Engelas-, ruošša-, spánskagillii
- Arkiivvat, museat, digitaliseren
- Dutkanprošeavttat
- Kronologalaš oktasaš historjá
- Mánáide ja nuoraide

Hástálusat

**Manne leat ollu sámít molson
giela, kultuvrra ja
identitehta?**

**Lea go vejolaš ja sávahahti
molsut ruovttoluotta?**

**Maid dalle ferte skuvla
bargat?**

Geat váldet ovttasvástádusa?